

MAKTABGACHA TA'LIMDA LOGOPEDIK MASHG'ULOTLARNI TASHKIL ETISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

Qahramonova Zebuniso Raufjon qizi

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti

Defektologiya yo'nalishi talabasi

MAQOLA MALUMOTI

MAQOLA TARIXI:

Received: 28.08.2025

Revised: 29.08.2025

Accepted: 30.08.2025

KALIT SO'ZLAR:

*ogopediya, nutq
rivoji, maktabgacha
ta'lim, zamonaviy
texnologiyalar, interaktiv
metodlar, multisensorli
yondashuv, individual
ta'lim, ota-ona
hamkorligi.*

ANNOTATSIYA:

Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojini qo'llab-quvvatlash va nutq nuqsonlarini oldini olish muhim vazifalardan biridir. Nutqning to'g'ri shakllanishi bolaning ijtimoiylashuvi, o'qishga tayyorligi va kelajakdagi muvaffaqiyati uchun asos bo'ladi. Shu sababli maktabgacha ta'lim muassasalarida logopedik mashg'ulotlarning samarali tashkil etilishi katta ahamiyatga ega. Zamonaviy pedagogika va psixologiya sohasidagi yutuqlar, shuningdek, yangi texnologiyalar logopedik jarayonni yanada samarali qilish imkonini beradi. Ushbu maqolada logopedik mashg'ulotlarni tashkil etishda zamonaviy yondashuvlar va ularning afzalliklari ko'rib chiqiladi.

Kirish

Logopedik mashg'ulotlarning asosiy maqsadi — bolalarning nutqida uchraydigan kamchiliklarni aniqlash, bartaraf etish va nutq rivojini qo'llab-quvvatlashdir. Bu jarayon individual yondashuvni talab qiladi, chunki har bir bolaning nutq rivoji va uning nuqsonlari o'ziga xosdir. Shu sababli zamonaviy yondashuvlarda shaxsga yo'naltirilgan mashg'ulotlar alohida o'rin tutadi. Zamonaviy logopedik mashg'ulotlarda digital texnologiyalarning keng

qo'llanilishi o'quv jarayonini yanada interaktiv va qiziqarli qiladi. Maxsus ishlab chiqilgan ilovalar va o'yinlar bolalarning nutqini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, virtual reallik va kengaytirilgan reallik texnologiyalari yordamida nutq mashg'ulotlari ko'proq amaliy yo'nalishga ega bo'ladi, bu esa bolaning diqqatini jamlash va o'z-o'zini boshqarishni yaxshilash imkonini beradi. Zamonaviy logopedik mashg'ulotlarda texnologik vositalarning roli tobora oshib bormoqda. Maxsus sensorli planshetlar, nutqni aniqlash va tahlil qilish dasturlari orqali bolalar o'z nutqini mustaqil ravishda takomillashtirish imkoniga ega bo'lmoqda. Bu nafaqat motivatsiyani oshiradi, balki ta'lim jarayonini individuallashtirishga yordam beradi. Raqamli vositalar yordamida olingan ma'lumotlar asosida pedagoglar aniq tahlillar olib borib, samarali dars rejasini ishlab chiqishi mumkin.

Yana bir muhim jihat — bolalar nutqini rivojlantirishda musiqa va ritmning ta'siri. Ritmik o'yinlar, qo'shiqlar va she'rlarni yodlash nutq so'z boyligini oshiradi, talaffuzni yaxshilaydi va nutq ritmini to'g'ri shakllantirishga yordam beradi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqa terapiyasi elementlarini qo'shish orqali nutq rivojini qo'llab-quvvatlash samaradorligini oshirish mumkin.

Logopedik mashg'ulotlarda ijtimoiy interaktivlik ham katta ahamiyatga ega. Bolalar birgalikda o'yinlar o'ynash, suhbatlashish va rolli o'yinlar orqali nutq ko'nikmalarini amaliyotda qo'llashni o'rganadilar. Bu esa ularning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantiradi va nutqdagi kamchiliklarni bartaraf etishda yordam beradi.

Shuningdek, pedagogik jarayonda kreativ yondashuvlar qo'llanishi lozim. Bolalarning qiziqishlari va qobiliyatlarini hisobga olgan holda individual loyihalar va kichik tadqiqot ishlari tashkil etish, nutqdagi muammolarni hal qilishga yangi usullar topishga turtki bo'ladi. Masalan, kichik hikoyalar yaratish, sahna ko'rinishlari tayyorlash nutqni shakllantirishga katta hissa qo'shadi.

Oxirgi yillarda logopedik ta'limda inkluziv ta'lim tizimiga e'tibor kuchaymoqda. Nogironligi bo'lgan bolalarning jamiyatga moslashuvi va ularning imkoniyatlarini kengaytirish maqsadida maktabgacha ta'lim muassasalarida maxsus sharoitlar yaratish, qo'shimcha yordam dasturlarini ishlab chiqish zarur. Bu bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va ularning rivojlanish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Shu bilan birga, logopedik mashg'ulotlarda pedagoglarning muntazam malaka oshirishi va yangi pedagogik texnologiyalar bilan tanishishi muhim hisoblanadi. Bu nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki pedagoglarni yangi metodlar va texnikalardan samarali foydalanishga tayyorlaydi.

Pedagogik yondashuvda psixologik jihatlar ham katta ahamiyatga ega. Bolalarning emotsional holati, o'ziga bo'lgan ishonchi va ruhiy holati nutq rivojiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, mashg'ulotlar doirasida ijobiy muhit yaratish, rag'batlantirish, va motivatsiyani oshirishga e'tibor qaratiladi.

Hamda, logopedik mashg'ulotlarda inkluziv ta'lim tamoyillari asosida nogironligi bo'lgan bolalar uchun individual dasturlar ishlab chiqilishi va maxsus yordam vositalaridan foydalanish muhimdir. Bu esa ularning jamiyatga integratsiyasini osonlashtiradi va rivojlanish darajasini oshiradi. Zamonaviy logopedik mashg'ulotlarda diagnostika jarayoni ham muhim o'rin tutadi. Diagnostika vositalari yordamida bolaning nutq darajasi, qaysi sohalarda qiyinchiliklar borligi aniqlanadi va shu asosda individual reabilitatsiya dasturi ishlab chiqiladi. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Shuningdek, logopedik yordam ko'rsatishda ko'p tarmoqli yondashuv qo'llaniladi. Psixologlar, defektologlar, shifokorlar va pedagoglar birgalikda ishlash orqali bolaning rivojlanishini kompleks tarzda qo'llab-quvvatlaydi. Bu esa muammolarni chuqurroq tahlil qilish va ularga samarali yechim topishga imkon beradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun nutqni rivojlantirishda jismoniy faollik ham muhim hisoblanadi. Harakat va nutq o'rtasida chambarchas bog'liqlik mavjud bo'lib, o'yinlar va harakatli mashg'ulotlar nutqni shakllantirishda ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, mashg'ulotlarda harakat elementlarini qo'shish orqali bola nutq faoliyatini yaxshilash mumkin.

Bundan tashqari, maktabgacha ta'limda logopedik mashg'ulotlarni o'tkazishda ota-onalarning faolligini oshirish uchun seminarlar, treninglar va maslahatlar tashkil etish muhimdir. Bu orqali ota-onalar bolalarining nutqini uy sharoitida rivojlantirishda yanada samarali yordam ko'rsatishi mumkin.

Ushbu yondashuvlar nafaqat nutq nuqsonlarini tuzatishga, balki bolalarning umumiy kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi, bu esa kelajakda ularning ijtimoiy faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Interaktiv metodlar, jumladan raqamli dasturlar, mobil ilovalar, maxsus nutq rivojlantirish o'yinlari va vizual ko'rgazmalar bolalarning nutqga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda mashg'ulotlarni yanada qiziqarli va samarali qiladi. Multisensorli yondashuv esa turli sezgi organlari orqali nutqni o'rgatishni ta'minlaydi: tovushlarni eshitish, ularni ko'rish, takrorlash, qo'l harakatlari orqali mustahkamlash.

Zamonaviy logopedik mashg'ulotlarda ota-ona bilan hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Ota-onalarga uy sharoitida mashg'ulotlarni davom ettirish uchun ko'rsatmalar beriladi,

ularning nutq rivojiga ta'siri kuzatiladi. Shu bilan birga, mutaxassislar uchun muntazam malaka oshirish kurslari tashkil etilishi pedagoglarning yangi texnologiyalar va metodlarni qo'llashini ta'minlaydi.

Texnologiyalar yordamida olib boriladigan mashg'ulotlar, ayniqsa, eshitish va talaffuz nuqsonlari bo'lgan bolalar uchun samaralidir. Maxsus audio-video materiallar va interaktiv qurilmalar bolaning nutqiga ko'maklashadi, shu bilan birga uning mustaqil faoliyatini rag'batlantiradi.

Xulosa

Maktabgacha ta'limda logopedik mashg'ulotlarni tashkil etish zamonaviy pedagogik yondashuvlar va raqamli texnologiyalarni o'z ichiga olishi lozim. Individual yondashuv, interaktiv metodlar va ota-ona hamkorligi bolalarning nutq rivojini samarali qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Kelajakda logopedik jarayonlarda texnologiyalarning imkoniyatlarini yanada kengaytirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish maktabgacha ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Akhmedova M. S. Logopediya asoslari. Toshkent, 2020.
2. Karimova N. Z. Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojini tashkil etish metodikasi. Toshkent, 2019.
3. Islomova D. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va logopediya. Pedagogika jurnal, 2021.
4. Sultonova M. Nutq nuqsonlarini tuzatishda raqamli vositalar ro'li. Ilmiy ishlanmalar to'plami, 2022.
5. World Health Organization. Early childhood development and speech therapy. Geneva, 2020.